

Ιωάννης ο Βαπτιστής και Πρόδρομος του Κυρίου (Γεώργιος Πατρώνος, Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

1. Σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Βαπτιστή

Οι Ευαγγελιστές Μάρκος και Ιωάννης, εκφραστές δύο διαφορετικών παραδόσεων, της συνοπτικής και της ιωάννειας, προτάσσουν στα Ευαγγέλια και τις διηγήσεις τους για την ιστορία της ζωής και της δημόσιας δράσης του Ιησού, τη συνάντησή του με τον Ιωάννη τον Βαπτιστή (Μάρκ. 1,2-6· Ιωάν. 1,19-23). Αλλά και οι άλλοι δύο Ευαγγελιστές, Ματθαίος και Λουκάς, αναφέρονται με έμφαση στο πρόσωπο του Ιωάννη του Βαπτιστή και τον τοποθετούν ως γέφυρα για τη μετάβαση από την παιδική ηλικία του Ιησού στη δημόσια δράση του, ύστερα από τη γνωστή συνάντηση των δύο ανδρών και την πραγματοποίηση της βάπτισης στα νερά του Ιορδάνη (Ματθ. 3,1-6· Λουκ. 3,1-6).

Είναι ενδεικτικό, επίσης, ότι για την κατανόηση του προσώπου του Ιωάννη και τη σημασία του ρόλου του στην όλη υπόθεση της προπαρασκευής για την έλευση του Μεσσία Χριστού, οι τέσσερις Ευαγγελιστές αναφέρουν πολλά στοιχεία όχι μόνο για τη συνάντηση Ιησού και Ιωάννη, αλλά και για τη θαυμαστή γέννηση του δευτέρου, τον ασκητικό τρόπο ζωής του, το μεσσιανικό κήρυγμά του, το μαρτυρικό θάνατο ηγτά του. Ο Ιωάννης ήταν, πράγματι, μια ηγετική μαρτυρική απήχηση στους ανθρώπους της εποχής του.

Ο Ευαγγελιστής Λουκάς μας ομιλεί, ακόμη, για την

«προκαθορισμένη» μορφή της αποστολής του Ιωάννη «εκ κοιλίας μητρός» και για τα χρόνια της προετοιμασίας και προπαρασκευής του προς επίτευξη αυτού του σκοπού, όπως αναδειχθεί ένας αληθινός «πρόδρομος» του Χριστού. Γι' αυτόν είχε προαναγγείλει ο Άγγελος πριν τη γέννησή του, ότι «έσται μέγας ενώπιον του Κυρίου» (Λουκ. 1,15). Ο ίδιος δε, όπως υπονοείται στα κείμενα, από μικρό παιδί είχε οδηγηθεί «εν ταις ερήμοις» και εκεί με την πάροδο του χρόνου «ηύξανε και εκραταιούτο πνεύματι» (Λουκ. 1,80). Στην έρημο ο Ιωάννης έμεινε «έως ημέρας αναδείξεως αυτού προς τον Ισραήλ» (Λουκ. 1,80) και μετά εξήλθε ως «προφήτης Υψίστου» στην περιοχή του Ιορδάνη, με σκοπό να κηρύξει μετάνοια και «ετοιμάσαι οδούς Κυρίου» (Λουκ. 1,76). Θαυμάσια, επομένως, γεγονότα συνόδευσαν τον Ιωάννη από την πρώτη στιγμή της σύλληψης και γέννησής του ως την τελευταία του μαρτυρικού θανάτου του, όπως θα δούμε και πιο κάτω.

Η μητέρα του Ιωάννη, η Ελισάβετ, που ήταν και συγγενής της Παρθένου Μαρίας, όπως είδαμε στο πέμπτο κεφάλαιο του βιβλίου αυτού, «συνείληφεν υιόν εν γήρει αυτής» κατά θαυμαστό τρόπο (Λουκ. 1,36). Κατά τη συνάντηση δε εκείνη των δύο εγκύων γυναικών, όπως γράφει το κείμενο, «εσκίρτησεν εν αγαλλιάσει το βρέφος εν τη κοιλία αυτής» και η Ελισάβετ «επλήσθη Πνεύματος αγίου» και απεκάλυψε μετά τον ασπασμό, ότι η Μαρία θα γίνει με την κύηση και γέννηση «η μήτηρ του Κυρίου» (Λουκ. 1,43-44). Από την άλλη πλευρά ο πατέρας του Ιωάννη, ο Ζαχαρίας, ιερέας του Ναού την περίοδο εκείνη, βεβαιώνεται ύστερα από οραματική εμπειρία,

ότι η γέννηση του υιού του θα πραγματοποιηθεί κάτω από θαυμαστές συνθήκες και «χειρ Κυρίου» θα τον συνοδεύει συνεχώς για να φέρει σε πέρας την υψηλή αποστολή του. Το όνομα δε Ιωάννης που θα πάρει, και η όλη μετέπειτα ζωή του θα είναι μια αληθινή μαρτυρία αυτής ακριβώς της θαυμαστής κλήσης του (Λουκ. 1, 60 εξ.).

Αυτός, λοιπόν, ο Ιωάννης, η μετέπειτα «φωνή βοώντος εν τη ερήμω», σύντομα θα αναδειχθεί ένα είδος «ενσάρκου Αγγέλου» και προδρομού για να ετοιμάσει «την οδόν Κυρίου» (πρβλ. Ησ. 40, 3) και «ίνα μαρτυρήση περί του φωτός» (Ιωάν. 1,7). Χαρακτηριστικό της «προδρομικότητάς» του αυτής θα είναι το κήρυγμα μετανοίας και το βάπτισμα ύδατος «εις άφεσιν αμαρτιών», σύμφωνα και με πρόρρηση του Ησαΐα, που λέει «φωνή βοώντος εν τη ερήμω, ετοιμάσατε την οδόν Κυρίου, ευθείας ποιείτε τας τρίβους αυτού» (Λουκ. 3, 3-4· Ησ. 40, 3-5). Με αποκορύφωση στο τέλος την ίδια τη βάπτισμα του Ιησού Χριστού.

? ???????? ??? ???????? και η ζωή του εντελώς λιτή, αφού, «το ένδυμα αυτού από τριχών καμήλου και ζώνην δερματίνην περί την οσφύν αυτού· η δε τροφή αυτού ην ακρίδες και μέλι άγριον» (Μαθθ. 3,4). Επί πλέον διέθετε τεράστια πνευματική αίγλη και επιρροή, καθ' όσον «εξεπορεύετο προς αυτόν πάσα η Ιουδαία χώρα και οι Ιεροσολυμίται πάντες εβαπτίζοντο εν τω Ιορδάνη ποταμώ υπ' αυτού εξομολογούμενοι τας αμαρτίας αυτών» (Μάρκ. 1, 5). Όλα αυτά, καθώς και η γενικότερη χαρισματική του φύση, κατέστησαν τον Ιωάννη τη μεγαλύτερη θρησκευτική και πνευματική προσωπικότητα της εποχής του. Αυτόν τον ειδικά απεσταλμένο άνθρωπο του Θεού σεβάστηκαν βαθύτατα οι δίκαιοι και οι ταπεινοί του Ισραήλ, ταυτόχρονα όμως η παρουσία του προκαλούσε φόβο και τρόμο στους άδικους και μοιχούς.

Βέβαια, ο ασκητικός και «μοναχικός» τρόπος ζωής του Προδρόμου, που για τον Ιουδαϊσμό δεν ήταν ποτέ κάτι το συνηθισμένο και αποδεκτό, ιδιαίτερα μάλιστα στην εποχή του Ιησού που κυριαρχούσε ο φαρισαϊσμός και η θρησκευτική υποκρισία, ήταν φυσικό να δημιουργήσει σε πολλούς διάφορα προβλήματα και αντιδράσεις. Ακόμη και σήμερα, αυτό το γεγονός της ασκητικότητας του Ιωάννη, έγινε αιτία να διατυπωθεί από πολλούς μελετητές της Καινής Διαθήκης η άποψη, πως πιθανώς ο Βαπτιστής να είχε κάποια άμεση σχέση και κοινωνία με τις εσχατολογικές κοινότητες των Εσσαίων της εποχής εκείνης, αφού και εκείνοι ζούσαν στην έρημο, όπως γνωρίζουμε, άγαμοι και ασκητικοί, κατά τρόπο μοναστικό και κοινοβιακό. Ανεξάρτητα, όμως, από το αν κάποτε είχε και πόση σχέση μπορεί να είχε με τις εσσαϊκές κοινότητες του Κουμράν, φαίνεται ότι ο Ιωάννης την εποχή της συνάντησής του με τον Ιησού ήταν εντελώς ελεύθερος από τέτοιους συσχετισμούς και ανεξάρτητος, με δικούς του μαθητές και οπαδούς.

Ο απόλυτα προσωπικός τρόπος ζωής του και η μορφή προετοιμασίας και δράσης του, θυμίζουν τους μεγάλους προφήτες του παρελθόντος.

2. Η αποστολή του Βαπτιστή

? Ιωάννης μέσα από τα κείμενα των Ευαγγελίων παρουσιάζεται ως ο μοναδικός «προφήτης» και «πρόδρομος» που στέλνεται από το Θεό, για να ετοιμάσει πνευματικά το λαό εν όψει της επικείμενης έλευσης του Μεσσία. Στο Δ' Ευαγγέλιο τονίζεται με έμφαση αυτή ακριβώς η προδρομική ιδιότητα και αποδοχή του Ιωάννη: «Εγένετο άνθρωπος, απεσταλμένος παρά Θεού, όνομα αυτώ Ιωάννης· ούτος ήλθεν εις μαρτυρίαν, ίνα μαρτυρήση περί του φωτός, ίνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αυτού. Ουκ ην εκείνος το φως, αλλ' ίνα μαρτυρήση περί του φωτός» (Ιωάν. 1,6-8). Ο ίδιος, εξάλλου, ο Βαπτιστής θα πει αργότερα για τον εαυτό του, όταν κάποτε ρωτήθηκε σχετικά, ότι «εγώ ουκ ειμί ο Χριστός», αλλ' ούτε και ο Ηλίας, ή «ο Προφήτης», που περίμεναν οι Ιουδαίοι να έρθει ειδικά γι' αυτό το σκοπό στον κόσμο (βλ. Δευτερ. 18,15). Ο ίδιος είχε την αίσθηση πως ήταν απλώς η «φωνή βοώντος εν τη ερήμω», υπενθυμίζοντας με τους λόγους του και τα κηρύγματά του αυτά που οι μεγάλοι προφήτες και ιδιαίτερα ο ?????? ?????????????? ??' ?????? ??? ??? ?????????? ??? (??, Ησ. 40, 3).

Αλλά και ο Ιησούς κάποτε είχε πει κάτι παρόμοιο, δημόσια μάλιστα προς το λαό, για τον Βαπτιστή και την αποστολή του: «τί εξήλθατε εις την έρημον θεάσασθαι; κάλαμον υπό ανέμου σαλευόμενον; αλλά τί εξήλθατε ιδείν; άνθρωπον εν μαλακοίς ιματίοις ημφιεσμένον; ιδού οι τα μαλακά φορούντες εν τοις οίκοις των βασιλέων εισίν. Αλλά τί εξήλθατε ιδείν; ναι λέγω υμίν, και περισσότερον προφήτου, ούτος γαρ έστι περί ου γέγραπται· ιδού εγώ αποστέλλω τον άγγελόν μου προ προσώπου σου, ος κατασκευάσει την όδόν σου έμπροσθέν σου. Αμήν λέγω υμίν, ουκ εγήγερται εν γεννητοίς γυναικών μείζων Ιωάν-νου του βαπτιστού» (Ματθ. 11, 7-11).

Ο όρος «μείζων» δεν αναφέρεται εδώ, πιστεύουμε, στην προσωπική αγιότητα ή ακεραιότητα του χαρακτήρα του Ιωάννη και ούτε θέλει να φανερώσει κάποια ηθικής φύσεως ιδιότητα, αλλά σχετίζεται άμεσα με την υψηλή αποστολή και κλήση του να υπηρετήσει στο αιώνιο σωτηριολογικό σχέδιο του Θεού. Από κάποια άλλη άποψη, αν μπορούσε να δει τα πράγματα κανείς, θα έλεγε ότι και «ο μικρότερος εν τη βασιλεία των ουρανών μείζων αυτού έστιν» (Ματθ. 11,11). Αυτό το μοναδικό προνόμιο, να δει με τα σωματικά του μάτια το Μεσσία και να γίνει Πρόδρομος και Βαπτιστής του, το είχε μόνο ο Ιωάννης από όλους τους μεγάλους προφήτες του παρελθόντος. Και από αυτής της απόψεως, πράγματι, ο Ιωάννης ήταν ο «μέγιστος των προφητών», έστω και αν ο «ελάχιστος» της βασιλείας θα είναι «μείζων αυτού».

Υπ' αυτή την προοπτική, ο Ιωάννης κατανοείται ως προφήτης μοναδικός αλλά και «οριακός» ταυτόχρονα, γιατί με την παρουσία του και την αποστολή του διακρίνει αλλά και συνδέει τον κόσμο της Παλαιάς με τον κόσμο της Καινής Διαθήκης. Συνδέει δηλαδή την προφητική «γνώση» με την ιστορική εμπειρία, την προσδοκία του παρελθόντος με την εκπλήρωση του παρόντος. Στον Ιωάννη και με τον Ιωάννη γίνεται η μεγάλη μετάβαση από το παλαιό στο νέο και από το πριν στο τώρα. Ο Ιωάννης είναι ο «μέγιστος» του παλαιού κόσμου αλλά και ο «ελάχιστος» του νέου (βλ. Ματθ. 11, 11).

Είναι η πιο μεγάλη αλλά ταυτόχρονα και η πιο «τραγική» φυσιογνωμία της ιστορίας της Καινής Διαθήκης. Στη δική του προσωπική ιστορία παρουσιάσθηκε για πρώτη φορά και τόσο έντονα το εσωτερικό δράμα του πνευματικού ανθρώπου. Ο ?????? ????? ??? «??????» ??? ??? «????» ????? ??? ????????. ??? ??? ??? ?????? ????? ?????? ? ανάγκη μιας αποφασιστικής «διάβασης» από την απλή ανθρώπινη και ιστορική γνώση «περί του Ιησού» στην αναγνώρισή του ως «Χριστού και Κυρίου». Αυτό σήμαινε για τον Ιωάννη αποδοχή και αναγνώριση, ότι ο Ιησούς από τη Ναζαρέτ της Γαλιλαίας ήταν «υιός της Μαρίας» αλλά ταυτόχρονα και «Υιός του Θεού».

(Γεωργίου Π. Πατρώνου, «Η ιστορική πορεία του Ιησού», εκδ. Δόμος, σ. 211-215)